

Йордан Йовков

Друг свят

Както беше се поприпекъл на слънце, на Илия Дочкин не му се ставаше, макар че беше дошло време да позаобиколи към Темелковия хан. Не му се ставаше, защото на неговите години всяко ставане беше мъчно. Най-после той се реши, изправи се, постоя като изтръпнал, докато попремине болката в старите му колена, и тръгна. Зачука патерицата, но стъпките му едва се чуваха.

Между Дочкин и Темелко ханджията имаше отколешно приятелство – Дочкин беше стар хергеледжия, а Темелко беше джамбазин. И двамата разбираха от коне. Повече разбираше, може би, Темелко. В неговите ръце и най-пусталата кранта ставаше хат, болният кон оздравяваше, поне докато го продаде, а тежкият и мързелив ставаше бръз и припрян като хала. Как? – Много просто. Върху гърба на коня Темелко хвърляше някой хасър и след това започваше да бухти по него с тояга. Под хасъра изплашеният кон скача, бъхти се, лудее тъй, че когато Темелко го изкара на пазара, още върви като попарен, а очите му гледат на четири.

Изкуството на Темелко отиваше дотам, че той можеше да изправя дори ушите на клепоухи коне; ако ли пък ушите бяха големи, можеше да ги поизрязва и да ги прави по-малки. А като вземеше печена ябълка или печен картоф още горещ и го натиснеше върху челото на някой кон, на това място след време израстваха бели косми и ставаше звезда. Можеше конят да е краден – не винаги Темелко работеше с чисти хора, – но с тая звезда, поподстриган и постъкмен от Темелко, не можеше да го познае вече никой.

Такъв майстор беше Темелко. Но нямаше сърце и на конете гледаше само като на стока, от която можеше да спечели или да изгуби. В яхърите те влизаха и излизаха, както пътниците преспиваха в хана му и си отиваха. А конят иска да го имаш, да му се радваш. И трябва да знаеш как да отидеш към него. Може да е и най-лудият кон, но щом го потупаш по шията, потъркаш го по челото и му дъхнеш в ноздрите, става кротък като агне и ако щеш – мини под него. И още много неща, които може да знае само онзи, който не е купувал и продавал коне, а дето се казва, е расъл между тях. Тъй си мислеше Дочкин из пътя и тъй като тия мисли го вълнуваха, гледаше право в земята и често-често подрусваше глава.

Като стигна в хана, Дочкин видя, че Темелко стои под навеса и гледа един кон. Загрижен беше Темелко, умислен. Преди няколко деня беше купил той тая кобила и ето че се беше разболяла. „Колко съм ги целрил, и нея ще изцера“ – беше му се похвалил той вчера.

– Е, как е, Темелко? – попита Дочкин. – Мина ли й?

– Все тъй. Дявол знае що й е. Не е човек да каже ки...

– Чуй ма, Темелко... уж си доктор я! Разбираш...

Темелко плю, но не отговори. И двамата се загледаха в кобилата. Такова хубаво добиче рядко беше попадало в ръцете на Темелка. Личеше си, че е от сой; тънки нозе, малка глава, приборани уши. А виж само какви жили са набъбнали и лъкатушат под кожата й, и смятай какво сърце има. Но тая болест я стопи. Изпрегърбило се беше горкото животно, прибрало нозете си наблизко, потреперваше, сякаш го шибаше студена зимна лапавица.

– Темелко, я чуй ма – рече Дочкин, – да не е пък настинала? – Не е, не. Да беше настинка, знам аз. Настинка няма, на, гледай – и Темелко стисна кобилката под гушата, но животното не закашля. – Друго има тя, друго...

Дочкин внимателно гледаше кобилката. От време на време тя присвиваше уши и ги обръщаше назад – но това още нищо не значеше, защото тя се вслушваше в стъпките на Темелка. Но ето малките й уши се насочват напред, личи как тя цяла се превръща на слух и гледа, гледа... И тоя поглед, и тия очи смутиха Дочкина. Той не виждаше двете й очи, а едното – черно и светло, обкръжено с кървава ципа, под него тънки жилки. Нещо имаше в това око, нещо жално, човешко почти. Дочкин го разбра, но като че не се решаваше да го каже.

Той се приближи и отблизо погледна в очите на кобилката.

– В очите няма нищо – каза Темелко. – Очите й са здрави.

– Знам аз. Друго гледам.

– Е, какво има?

– Хъм, знам ли! Темелко, я чуй ма, тази кобилка не е тъдявашна, тази кобилка е отдалеч. Темелко махна с ръка и се засмя:

– И ти ако разбираш нещо!

Като се върна в къщи, Дочкин искаше да помисли за тая чудновата болест, но не можа. Не беше му дал бог леки старини. Имаше двама сина, единият, по-големият, беше добър. Цял ден чукаше – каруцарин беше, – той хранеше и къщата. Малкият не го биваше за нищо, пиеше. Ей сега беше си идвал, старата още кълнеше, двете снахи, всяка зела страната на своя мъж, се гледаха като квачки, подхвърляха си приказки. И – плесница на туй дете, плесница на онуй – цялата къща заприличва на ад.

Дочкин кипна. Имаше сила да дигне патерицата и да ги избие всичките, но се стърпя, скочи и излезе нанякъде, само да не гледа. „Да може да се махне човек – мислеше си той – и да иде далеч нейде, далеч!“...

Много пъти Дочкин беше казвал тия думи и като рече: далеч, далеч

– виждаше зелено поле. Виждаше зелено поле, защото там беше живял, там беше пасъл коне, там беше останала душата му. Изведнъж като че видя отблизо окоето на кобилката, светло, черно, а вътре в това око – мъка...

На другия ден той каза на Темелка:

– Темелко, я чуй ма. Грехота е. Ще умре добичето, ако стои на тия плочи.

– Ще умре – каза Темелко. – Една кожа ще взема само.

– Виж как гледа... Дай ми я и аз ще я изцера. Темелко го гледа, гледа, па рече:

– Ти луд ли си?

Минаха няколко дни. Кобилката отиваше по на зле, топеше се. Дочкин все настояваше на своето. Най-после Темелко, отчаян, ядосан, кипна и се развика:

– Вземи я! Вземи я и прави я що щеш. Аз изгубих. Отидоха ми парите. Вземи я, не ща и кожата й дори, вълци я яли! Вземи, та я трий на главата си, ако искаш...

Остър камък беше и Дочкин, но сега тъй беше владен в мисълта си, че и не помисли да се кара. И докато Темелко все още мислеше работата за шега, току го видя, че дойде от къщи приготвен и стегнат за път. Препасал си беше кожения селяхлък, взел си беше и дългия хергеледкийски камшик. На тоягата му беше забучена торбичка с хляб. Поведо кобилката за юлара и полека-полека излезе из хана.

Николчовият чифлик в Поряза беше единственото място в тоя край, дето мерата беше още целина, без ниви, без угари – само трева. Николчовите синове въдеха овце, говеда, коне. Към тоя чифлик отиваше Дочкин. Пътят дотам беше три часа, той го взе за девет. Когато стигна и нагази в мерата, беше се стъмнило. Какво поле, каква трева! Стар беше Дочкин, но сърцето му затупа, болните му крака забравиха умората. Ето тия са звездите, които беше гледал, това небе, това поле, широко, широко...

И той гледаше насам, гледаше нататък. Когато се досети за кобилката, видя я, че беше легнала. „Уморена е – помисли той, – ще полежи и ще стане.“ Сам Дочкин дълго будя, гледа звездите, слуша щурците, радваше се, че е сред това широко поле. Най-после главата му натежа и той заспа.

Стана хладно и той се събуди. Близо до него кобилката не само легнеше още, но беше тръшнала главата си на земята, като че умираше.

– Пъшка като човек – каза си Дочкин. – Не ще й помогне и зелената

трева. Ще занеса кожата ѝ на Темелка и туйто...

Но ето, на изток светна. Алена ивица загоря над черната линия на полето. Мокреше росата, още беше тъмно. Изведнъж някъде навътре в полето се зачу хлопка, заби отмерено, рядко, като камбана и над тия звукове изцвили кон. Дочкин трепна: идеше хергеле, друго не можеше да бъде.

Като че съмна изведнъж. И ето из буренака, измежду овчите опашки и генгера се показаха коне – един, два, три – цяло стадо. Доцкин гледаше туй, което не беше виждал четиридесет години: полудиви коне, възниски, с издути кореми; гривите им гъсти и тежки, опашките им падат до земята. Никой не е турял ръка върху тях, копитата им са без подкови. Над бурена, отзад конете, заподскача конник, изви се дълъг камшик и плесна, като че гръмна пищов. Стадото се прибра, охранените гърбове на конете се наредиха като риби, хлопките задрънчаха и цялото стадо се понесе в бяг.

При Доцкин изскочи като змей на коня си хергеледжията. Гледа го, гледа, па викна:

– Бе, дядо Илия, ти ли си? – и скочи като перо от коня.

Когато след малко двамата приятели отидоха да видят кобилата, за която Доцкин беше разказал, намериха я станала, изправила се на нозе, едва се крепи, но цяла политнала по посока към стадото коне. Нататък бяха насочени ушите ѝ, нататък гледаха очите ѝ – тия очи, които Доцкин знаеше. Попристъпи, препъне се и пак пристъпи. Изведнъж тя се спря, изпръхтя и се отърси, като че беше се отъркаляла.

– Ще оздравя – каза хергеледжията. – Нищо не ѝ е.

И наистина, кобилката наведе глава и започна да пасе, бавно, по малко, но пасеше. А очите ѝ все гледаха към другите коне.

Доцкин се зарадва. И тъй като кобилката се силеше да върви напред, той каза на коняря:

– Не отивай надалеч. Повърти се тъдява.

– Знам, дядо Илия, знам. Самичка няма да я оставим.

По едно време конярят, както гледаше кобилката, извика:

– Че тя била от нашта хергеля бе, дядо Илия. Ето дамгата на хълбока ѝ.

Той се обърна, потърси нещо с очи измежду конете и каза:

– Виждаш ли оная кобила там, дорестата, с голямата грива? Тя е майка ѝ. Хъм... сега разбрах защо се отпусна тъй изведнъж. Гледай си работата, не е на чуждо място тя!

* * *

След десетина дена Дочкин, възседнал кобилката, влезе като хала в двора на Темелковия хан и скочи, като че беше млад и като че никога не бяха го болели колената.

– Как я изцери? – питаше Темелко, – И ти си се поправил. Да не си бил при Халила, джераха? Дочкин мълчеше.

– Или с билки я лекува? Кажу де! Я виж какъв си се зачервил.

Дочкин въздъхна и нищо не каза. Но като си тръгна към дома, той се обърна и каза:

– Я чуй ма, Темелко, да я продадеш по-скоро. Ще умре добичето, ако го държиш на тия плочи...

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Иван Иванов, Елина Мирчева или Мартин Митов

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том втори; „Български писател“,
С. 1976. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7884>]